

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак

преподавател в АМГИИ, Пловдив

на

дисертационния труд на

Милена Николова Иванова

докторант към катедра „Класическо пеене”, Вокален Факултет

на НМА „проф. Панчо Владигеров”, София

на тема:

„Музикалният живот в град Лом през втората половина на XX век”

с научен ръководител проф. Боянка Арнаудова

за присъждане на образователната и научна степен доктор
по научна специалност Музикознание и музикално изкуство в
професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

2018

Академична справка за докторант Милена Иванова

Родена в Лом през 1986, **Милена Иванова** започва музикалното си образование в ранна възраст, в Обединената школа по изкуствата „Йордан Гаврилов” в родния си град, участвайки последователно в няколко формации – фанфарна духовна музика, мандолинен оркестър при ОУ „Константин Фотинов”, хор при ПГ „Найден Геров”, Детски хор за източноправославни песнопения „Вяра, Надежда и Любов”. През 2005 година завършва средното си образование в НУМТИ „Добрин Петков”, Пловдив, а бакалавърска и магистърска степен съответно през 2010 и 2012 в НМА „проф. Панчо Владигеров”, София, в класа на изтъкнатия вокален педагог проф. Илка Попова. От януари, 2013 до март, 2018, когато се осъществява вътрешната защита на дисертационния си труд, Милена Иванова е редовен докторант в катедра „Класическо пеене” при Вокален факултет на НМА, с тема на дисертационния труд: *„Музикалният живот в град Лом през втората половина на ХХ век”* и научен ръководител проф. Боянка Арnaudова.

Милена Иванова е активен участник в майсторските класове на мецосопраното Вера Николова, на известния оперен режисьор Вера Немирова, майсторски клас завършил с концерт-спектакъл на сцената на НМА, на Камерзенгер Хайнц Цедник, Божидар Николов, Елена Филипова и др.

Искам да спомена сценичните изяви на певицата Милена Иванова в постановките на:

„Казанова” (Г. Костов), в ролята на Лаура, на сцената на Музикалния театър през 2008.

„Любовни мигове с музиката на Росини, Верди, Пучини, Маскани” през 2009 отново на сцената на Музикалния театър.

„Брачната полица” от Росини, в ролята на Фани, през 2010, на сцената на ОФД, Бургас.

„Така правят всички жени” от Моцарт, в ролята на Деспина, отново на сцената на ОФД Бургас, 2011.

Същата постановка със Симфониета Видин, през май, 2011.

„Тайният брак”, от Д. Чимароза, през декември 2013, на сцената на НМА.

„Дон Жуан”, Моцарт, в ролята на Донна Елвира, на сцената на ОФД, Бургас, през 2014.

През май 2015 е солист на оркестър *„Amara dolce vita”*.

Участник е в четвърти фестивал на младите в изкуството - Via Pontika, Балчик.

Публикации на доклади пряко обвързани с докторантската тема:

„*Детската оперета – неоценимо богатство. Ескизи за създаването на детски оперетен театър в Лом*”, докторантски четения, НМА „проф. Панчо Владигеров”, София, 2013/2014.

„*Из историята на Детската музикална школа в град Лом*”, докторантски четения, НМА „проф. Панчо Владигеров”, София, 2014/2015.

„*Из историята на оперетата в Лом*”, списание Музикални хоризонти, брой 1, 2015г. Дисертацията е разработена в съответствие с нормативните изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор” и е преминала през регламентираните процедури на обсъждане, контрол и насочване към защита.

За дисертационния труд

Предложената ми за рецензия дисертация на докторант Милена Иванова е на тема: „*Музикалният живот в град Лом през втората половина на XX век*”. С това изследване дисертантката си поставя нелеката задача да открие, подреди и систематизира непознати до сега свидетелства за музикалния живот в Лом, който през 19 век се явява един от важните центрове на българската книжовност и култура.

Хипотезата на изследването възприема становището, че „...*през 20 век, когато се изграждат институциите, културният живот в града преминава през своя апогей*”, динамичен прогрес и еволюция. (стр. 55 от Автореферат) Очертаната **основна цел** – проследяване пътя на музикалното развитие в града през втората половина на 20 век, налага дефиниране на предпоставките за неговата най-ранна проява, „...*факторите определящи формирането му, както и етапите на развитие през годините*”(стр. 4, Автореферат). Тази цел поставя за разрешаване съществени **задачи**, като:

- проследяване развитието от гледна точка на историческата перспектива
- изясняване и конкретизиране на информацията за личностите допринесли за музикалното развитие на Лом след Освобождението до изследвания период, чрез внимателно проучена налична литература.
- откриване и анализиране на предпоставки за формиране на оперетен театър в града, както и проследяване на дейността му през годините.
- осъществяване на срещи - интервю с участници в музикалния живот на Лом – диригенти, солисти – певци и инструменталисти, режисьори и др.

- реализиране на юбилейни чествания на оперетния театър и изявени музикални дейци на град Лом, чрез концертна дейност.

Приносната стойност на изследването би трябвало да търсим в разрешаването на тези задачи.

Дисертацията е развита самостоятелно, под вещото ръководство на научния ръководител, проф. Боянка Арнаудова. Текстът е основан на позовавания на голям брой автори, отбелязани точно в приложената библиография. Тук е моментът да спомена използването и коректното цитиране от авторката на 62 източника: статии и отзиви в периодичния печат (39 единици; от 17 вестника и 3 електронни източника), издирени архивни и документални източници (с помощта на Исторически музей на гр. Лом и архив на Библиотеката в Лом), 20 монографии, учебни пособия, енциклопедии и сборници.

Точно формулираните обект, цел и предмет на изследването, както и изброените по-горе задачи, свързани с различните етапи от развитие на дисертацията показват информираността на докторантката, нейната способност да анализира, селектира и оценява информацията.

Трудът е в размер от 241 страници, структуриран в увод, три глави, включващи 24 раздела, заключение, библиография, приложения, снимков материал, приноси и публикации по темата.

Уводът обосновава избора на темата, предмета и обекта на изследването. Представена е степента на проученост на проблема и са охарактеризирани параметрите на изследователските задачи. Изброени са най-ярките средища на музикалния живот в Лом, чието развитието през годините е проследено в дисертацията, сред които Ломски оперетен театър, Детската оперета в Лом, Обединена школа по изкуствата „Йордан Гаврилов”, училищните формации – фанфарна духовна музика, мандолинен оркестър при ОУ „Константин Фотинов”, хорът при ПГ „Найден Геров”, хорът за източноправославни песнопения „Вяра, Надежда, Любов”.

Първа глава отваря проблема за влиянието на най-ранните прояви на национално самосъзнание в Лом, свързани с дейността на просветителската група около Кръстю Пишурка и Никола Първанов и заслугата им за издигане на висота училищното, читалищното и църковното дело (Тази линия ще видим изведена по-късно

в наши дни от изследователката, която с обич и благодарност коментира ролята на хора за източноправославни песнопения „Вяра, Надежда, Любов” и неговата диригентка Соня Иванова), началните опити за създаване на „театро” и ролята му за пробуждането на народа.

Като коректен изследовател, Милена Иванова рисува музикално-културната картина на Лом, посредством дописките публикувани в „Цариградски вестник”, вестник „Живот”, вестник „Ломски вести”. Дописката на Илия Цанович в бр. 317 от 1857г. в „Цариградски вестник”, коментира „Велизариевата опера” и свидетелства за наличие на музикален съпровод, както и за песни и оркестрови откъси, писани специално за театралното представление. Заключение, което се налага е, че коментираният произведение се превръща в първообраз на оперетния театър в Лом, като за дата на неговото основаване е възприета 1856г., годината на премиерата на „Велизариевата опера”. В хода на тази глава е коментирано и създаването на първото основно училище и основаването на читалището. Особено място е отделено на учредяването на първото женско дружество в България, наречено „Добродетелно женско дружество”, чиито членове са образовани ломчанки, „...прочули се с успехите си извън пределите на Родината” (стр. 41 от дисертацията) Изводът на докторантката, направен на базата на изследванията в първа глава е, че **основното средище на българската култура по време на Възраждането са училищата и читалищата**, а желанието на българите да се занимават с театър и музика предшества Освобождението и държавната ни политика.

Във **втора глава** от дисертацията авторката разглежда възникването и факторите определящи развитието на културния живот в Лом. Изграждането и стабилизирането на позициите на едно солидно общество от занаятчии, води до разширяване на интересите и необходимостта от културен живот, с повишени претенции към нивото на представения продукт. Музикалните прояви изискват нов, усложнен репертоар от произведения на световноизвестни композитори. Следосвобожденската интелигенция на Лом е представена и от чеха Карел Махан, който „...записва нова страница в културната история на града”(стр 16, Автореферат) Съществено място в тази глава Иванова отделя на делото на Александър Кръстев и Белчо Белчев, на създаването на театрално-музикалната дружба към читалището, със свой хор и оркестър, поставила първите оперни откъси в града.

Високо оценявам **трета глава**, която впечатлява и с обема си. В нея авторката коментира опитите за създаване на професионален театър, породени от нарасналите изисквания на публиката, формирала вкус, чрез представленията на пътуващите професионални театри. Втора под глава е посветена на създаването на първите декори, а сценографията е разгледана като съществена част от един пълноценен спектакъл. От онези дни е запазена единствено завеса, изработена от художника Адолф Квап, служил на ломския театър повече от 30 години.

Целта на Иванова, да бъде показано развитието на ломския оперетен театър през годините, изисква осъществяването на срещи с творците, представители на това изкуство в града. Авторката ни рисува вълнуващите образи на сопраното Рашел (Шели) Цветанова и тенорът д-р Емил Йорданов (първо поколение оперетни певци), на проф. Йордан Гаврилов, създател и директор на детската музикална школа в Лом. Милена Иванова говори с възхищение за диригента д-р Хернани Цибрански, чиято подкрепа в годините на обучение помни до днес, за тенора Димитър Димитров, класифициран от нея към второ поколение оперетни артисти. Докторантката изтъква безкористната помощ на преподавателите си от детската музикална школа, при организирането и осъществяването на запланувания празничен концерт посветен на 90-годишният юбилей на Ломския оперетен театър и 120 годишнината от рождението на нейния основател Петър Евстатиев. Много добър поглед за дейността на оперетата в Лом представя поместената на 216 стр. от труда хронологична таблица на поставените през годините заглавия.

Съществено място в трета глава е отредено на *„...един от ломските будители от втората половина на 20 век, учителят Горан Струнджев”* (стр. 39, Автореферат), възродил детската оперетка в града, който над 30 години е неин диригент и ръководител. Като негова възпитаничка, Милена Иванова възкликва съвсем естествено: *„Иска ми се сегашното поколение малчугани да усетят тръпката от сценичната треска и оркестъра, съпровождащ техните номера, защото това чувство не може да бъде заменено от съвременната тенденция за бърз успех в лицето на сингбека, тенденция, която помита всичко стойностно и ценно”* (стр. 42, Автореферат).

Не би могло да се говори за музикалната култура на Лом, без да бъдат споменати братята Райчеви – Ромео, Виктор и Александър, подпомогнали музикалната реализация и развитие на много свои съграждани. Отново тук, в трета глава е отделено място на

фанфарната духовна музика и мандолинния оркестър при ОУ „Константин Фотинов”, на детския хор за източноправославни песнопения „Вяра, Надежда и Любов” и неговата диригентка Соня Иванова, която прилага научната си разработка посветена на църковната музика в училище в практиката. Представените сведения за благотворителната дейност осъществена от състава и влиянието на църковните песнопения върху децата по време на концертни турнета и като участници в църковните служения са достоверни и вълнуващи и поради факта, че са разказани от дисертантката, като лично преживени моменти.

Не само песимистично, но и болезнено звучи заключението на докторантката, събрала в дисертацията си всичко важно характеризиращо музикалния живот на Лом, оставило своя отпечатък във времето. Въпреки, че големите постижения, златните години на Ломския оперетен театър и Детската оперета отдавна са в миналото, изследването на Милена Иванова ни дава факти за зараждането и развитието на музикалната култура в този край на България. Остава ни да се надяваме, че едно ново Възраждане, осъществено от трето или четвърто поколение певци, би върнало старата слава на оперетата в Лом.

Авторефератът съдържа 62 страници и коректно отразява съдържанието на труда.

Поздравявам проф. Боянка Арнаудова за научното ръководство и за появата на един интересен труд, в който се откроява личната ангажираност на автора. Бих се радвала да видя издадена дисертацията на Милена Иванова, която със сигурност не буди само регионален интерес.

С всичко казано до тук, потвърждавам актуалността на докторската дисертация на тема „*Музикалният живот в град Лом през втората половина на XX век*”, **подкрепям** представените от докторантката приноси за научната и практическа значимост на резултатите от настоящата разработка и **препоръчам** на специализираното научно жури да присъди научната и образователна степен “**доктор**” по специалност Музикално и танцово изкуство, код 8.3.(музикознание и музикално изкуство), на Милена Николова Иванова.

Пловдив ,17.06.2018

проф. д-р Т. Шекерджиева-Новак: